THE SECESSION PAINTINGS ILUSTRATED IN THE PALACE OF CULTURE FROM TÂRGU MUREŞ

Cristiana Puni

Phd., "Babeş-Bolyai" University, Cluj-Napoca

Abstract: The inside of the palace is decorated with a series of murals paintings representative of the Hungarian Secession designed by the artists from Gödölo colony: Körösföy Kriesch Aldár, Nagy Sándor, Thoroczkai Wigand Ede şi Roth Miksa, they had combined fashionable trends from that era by calling the Japanese art, medieval and Byzantine art resulting in an asymmetrical space full of decorations. The main feature of these paintings is that the plans are confused and surface is dematerialized by the 2dimension feature of the surface. In the works with human figures, the hieratism seen in an isolated manner, creates a harmonious atmosphere that garnishes the compositions. The inside decorations is much more complex and much richer than the one from the outside of the palace, characterized by linear, rhythmic and repetitive forms. The mural paintings follow faithfully the characteristics of symbolism exploring a rich and varied repertoire of vegetal and animal figures.

Keywords: Hungarian secession, mural paintings, symbolism, Târgu Mureş, Palace of Culture.

Palatul Culturii reprezintă una din cele mai importante edificii istorice din centrul Târgu Mureşului, datorită valorii sale arhitecturale, a mesajului istoric şi spiritual. Edificiul a fost proiectat de către arhitecţii Jakab şi Komor, fiind considerată o operă de marcă a oraşului din acea perioadă, reprezentativ pentru stilul secession. Acest ansamblu arhitectural uimeşte prin grandoarea elementelor de influenţă stilistică a perioadei romantice, dar în acelaşi timp reflectă condiţiile momentului, adică legătura dintre formă şi conţinut care s-a inspirat din manifestările artistice europene ale epocii, anume perioada Art Nouveau.[1] Modelul spre care a evoluat stilul palatului se traduce prin structuri expresive şi originale care definesc arhitectura târgumureşeană ca una plină de personalitate şi independentă într-o oarecare măsură de *Art Nouveau-ul* din Europa.

Interiorul palatului este ornamentat cu o serie de picturi murale, reprezentative secessionului maghiar, fiind lucrate de artiştii coloniei de la Gödölo: Körösföy Kriesch Aldár, Nagy Sándor, Thoroczkai Wigand Ede şi Roth Miksa[2], care combină tendinţele la modă în epocă, prin apel la arta japoneză, medievală şi bizantină rezultând un spaţiu asimetric şi plin de decoruri.

Principala caracteristică a acestor picturi constă în faptul că planurile se confundă şi formele sunt dematerializate prin bidimensionalismul suprafeţei. În lucrările cu figuri umane hieratismul văzut în mod izolat creează o atmosferă armonioasă care însenineză compoziţiile. Decoraţia de care se bucură interiorul este mult mai complexă şi mult mai bogată decât cea realizată pentru exteriorul palatului, caracterizându-se prin forme lineare, ritmice şi repetitive. Ornamentaţia murală urmăreşte cu fidelitate caracteristicile simbolismului, mergând pe un bogat şi variat repertoriu vegetal şi animalier.

[1] Ailincăi, Airina, *Influența secesionismului în Transilvania și Banat în arhitectura și artele decorative*, Teză doctorat, p. 10

[2] Traian Dușa, *Palatul Culturii din Târgu Mureș,* Editura Nico, Târgu Mureș, 2008, p. 14.

BDD-A25672 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 21:28:11 UTC)

Holul mare al palatului este împânzit cu decoraţia tavanului şi a intradosului arcadelor transversale ce te introduce în atmosfera orientală prin gama cromatică. Pictura ornamentală a fost concepută de Körösföy Kriesch Aldár şi prezintă elemente stilistice din gama variată a iconografiei *Art Nouveau*: motive florale şi vegetale.[3] Aceste motive deja evoluate ale stilului se prezintă într-un spirit aerat din punct de vedere stilistic, cu un caracter elegant şi sinuos determinat de mişcări ondulate şi flexibile. Interesul pentru plante lungi, tulpini şi flori, muguri şi boboci justifică alegerea ca modele pentru frumuseţea lor, cât şi pentru liniile şerpuitoare ce oferă artistului posibilităţi multiple de expresie ale liniei.[4] Mergând pe stilul organic, plantelor li se acordă o mare importanţă fiind redate parcă în creştere şi în acelaşi timp parcă prelingându-se pe pereţii clădirii. Motivele se ondulează într-un ritm perfect creeând un ansamblu decorativ uimitor, ce impresionează de la prima privire, în stilul Art Nouveau.

Gama cromatică este şi ea foarte variată, surprinzând prin contrastele puternice pe care se bazează. Dominant este tonul de verde şi auriu, după care se remarcă albastrul şi violetul. Toate culorile acestea fiind saturate reuşesc să se impună mult mai uşor datorită energiei pe care o transmit. Frescele, în număr de zece se constituie ca piesa de rezistenţă a decoraţiei holului, fiind realizate în tehnica *fresco buono*. [5]Scenele se inspiră din tradiţiile turco-orientale, culturi de mare interes la acea epocă pentru poporul maghiar. Acest model a fost filtrat prin folclorul local, ceea ce îi conferă o coloratură plastică locală. Prin urmarea arta orientală a avut un rol major în conceperea decoraţiei prezente în cadrul palatului. Panourile murale din aripile laterale sunt realizate de membrii şcolii de la Gödöllő, după planurile lui Körösföy Kriesch Aldár. Sursa de inspiraţie pentru aceste scene a fost folclorul local, astfel multe dintre acestea reprezintă episoade din viaţa cotidiană transilvăneană. Prin diversificarea motivelor populare, folclorice şi etnologice aceste picturi murale aduc o atmosferă eclectică, iar prin încărcare aduce a teama de vid caracteristică artei tibetane, chineze şi japoneze. [6]

Majoritatea picturilor prezintă scene pastorale, cu ţărani ilustrând specificul popular local. Aceste compoziţii se identifică cu *arta 1900* din întreaga Europă prin limbajul stilizat al desenului, prin contrastul liniilor drepte cu cele curbe, prin bidimensionalismul suprafeţei care crează atmosfera unei lumi ireale. La această fluidizare a formelor contribuie şi drapajul vestimentaţiei care formează cute paralele curgătoare ce păstrează funcţia liniei ca dătătoare de viaţă.

Grupurile de personaje păstrează linia hieratică de reprezentare, iar adâncimea compoziţională este redată de succesiunea planurilor, perspectiva fiind ignorată. Pe lângă figurile umane, apar în scene şi motive zoomorfe sau elemete arhitecturale care să completeze peisajul natural. Nu doar din acest punct de vedere aceste picturi sunt în notă cu *Art Nouveau*, ci şi prin paleta cromatică energică şi expresivă, care dă viaţă întregului grafism. Culorile fac legătura cu fondul local prin ilustrarea portului popular într-o bogată ornamentaţie. Este evident că accentul este pus pe valoarea intrinsecă a culorilor, dar şi a liniei care conturează forma figurilor şi care

[3] ***, *Art Nouveau*, Editura Grange Books, Rochestre, 2002, p. 14.
[4] Stephen Tschudi Madsen, *Art Nouveau*, Bucureşti, Editura Meridiane, 1977, p. 60.
[5] Traian Dușa, *op. cit.*, p. 58.
[6] *Ibidem*, p. 59.

BDD-A25672 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 21:28:11 UTC)

prin limbajul curbilinear apare ca potenţând valorile culturale transilvănene.

Fig. 1. Körösföy Kriesch Aldár, *Jertfa*, holul palatului

De mare valoare artistică sunt şi principalele două panouri murale, care flanchează intrarea principală a Sălii de spectacol. Dimensiunile considerabile ale celor două fresce permit o expunere narativă a compoziţiei. Scena din latura dreaptă, intitulată *Jertfa* (fig.1) ilustrează momentul unui ritual păgân de pregătirea a unei jetrfe. În centrul compoziţiei se află un mag care desăvârşeşte ritualul, iar în jurul lui se află un grup de zece personaje, care la rândul lor îndeplinesc o anumită funcţie în desfăşurarea ritualului. Grupul de personaje cuprinde atât femei, bărbaţi cât şi copii, reprezentaţi în diferite poziţii care aduc compoziţiei un aer încărcat, dar şi o alternare între forme. Scena alegorică este inspirată din mitologia maghiară. Această scenă ilustrează un ritual păgân de înlăturare a zeităților rele. Inspirația vine din zona orientului, sugerată prin cromatica bogată în tonuri saturate. Albastrul prezent în mai multe nuanțe, are rolul de a supune spiritele, având calitatea de culoare sacră utilizată în magie. [7]Prezența magului ilustrat în figura bătrânului accentuează caracterul de gravitate al scenei, iar prin atributul bărbii acesta exprimă puterea și integritatea. Un alt simbol prezent constă în numărul de personaje reprezentate, anume douăsprăzece, o cifră cu încărcătură simbolică, ce exprimă ideea universului în mișcare, făcând legătura dintre spațiu și timp, reprezentând produsul celor patru puncte cardinale cu cele trei niveluri ale lumii. În fundal, apare sub o plastică stilizată un arbore, care face aluzie la arborele vieții în acest context alegoric.

Simbolurile creează o atmosferă tensionată, una specifică desfășurării unui ritual în care se aduce o jertfă. Ceea ce accentuează această atmosferă severă, mistică este și ridicarea mâinilor de către cele două personaje feminine din spatele magului, dar acest detaliu poate fi şi o rezolvare compoziţională ce echilibrează structura picturii.

[7] Florentin Popescu, *Dicționar de mitologie orientală*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2005, p. 10.

BDD-A25672 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 21:28:11 UTC)

Fig. 2. Körösföy Kriesch Aldár, *Menestrelul*, holul palatului.

În ceea ce privește panoul mural din partea stângă, *Menestrelul* (fig.2), acesta este mult mai aerist, grupul de personaje fiind mai răsfirat decât în panoul precedent. Centrul compoziției este dominat de un personaj masculin, așa zisul rapsod popular, care ține în mâinile sale o țiteră la care parcă interpretează cântece străvechi. În jurul lui, cuprinși de evlavia muzicii sunt aliniate celelalte figuri umane, de la copii la bătrâni, de la femei la bărbați, iar în colțul stâng al lucrării se află un grup de doi îngeri reprezentați cu spatele. Întreaaga scenă se desfășoară într-un cadru natural, imaginat în aceași maieră ușoară, evitându-se încărcarea cu motive organice.

A fost acordată o mare atenție vestimentației personajelor prin ilustrarea detaliată a ornamentelor până în cea mai mică măsură. Întregul proces se desfășoară în natură, într-un peisaj deloc încărcat.

Fig. 3. Școala din Gödöllő, *Arestarea Ecaterinei Varga*, holul palatului.

În ceea ce privește pictura interioară, aceasta uimește prin universul simbolic pe care îl prezintă privitorului. Temele ilustrează balade secuiești, maghiare chiar și românești printr-un stil narativ, ce îmbină în compoziție elemente folclorice cu cele mitice.

Fig. 4. Școala din Gödöllő, *Miorița*, holul palatului.

Una din picturile reprezentative pentru poporul român este cea care o reprezintă pe Ecaterina Varga (fig.3). Scena redată de artist o prezintă pe nobila maghiară în momentul arestării, când cei doi jandarmi o țin de ambele mâini în fața preotului care privește satisfăcut. Povestea acestei eroine este ilustrativă pentru lupta drepturilor românilor din Munții Apuseni. Ecaterina Varga nereușind să rezolve o problemă legală la Brașov a decis să se adeseze Curții Imperiale de la Viena, care nu a arătat disponibilitate, casând cazul. Astfel, ea a decis să țină partea iobagilor români în privința drepturilor lor, imediat după 1840. Ecaterina Varga a fost numită *Doamna Moților* și a înaintat o serie de petiții și cereri Guberniului Transilvaniei pentru a rezolva problema drepturilor românilor. Acuzată de instigare, Ecaterina Varga a fost arestată pentru cauza românilor și a stat în închisoare o perioadă de timp, după care exilată în satul său natal. Chiar dacă pictura nu abundă în simboluri bazându-se pe fapte reale, este de mare însemnătate pentru ceea ce simbolizează dreptatea și

BDD-A25672 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 21:28:11 UTC)

lupta pentru cauza poporului român, având nuanțe romantice. Valoarea lucrării stă în semnificația acesteia ascunsă de poveste, de destinul unei eroine trădată chiar de un alt luptător pentru libertăţile românilor, Andrei Șaguna. Tema amintește de romantism, de exaltarea sentimentului național pentru libertate și dreptate. Simolistica eroului constă în legătura pe care o face între valorile terestre și cele cerești având rolul războinicului învestit cu curaj, forță și îndemânare dând dovadă de inteligență animată de o pasiunea spirituală. [8]

Un alt ciclu de fresce care ilustrează mitul popular (fig.4), este reprezentat de un grup format din trei picturi dezvoltând o temă pastorală, inspirată din versiunea baladei Miorița care circula pe Valea Gurghiului. Una dintre scene îl reprezintă pe ciobanul moldovean alături de oile sale, apoi scena următoare este cea a celorlalți ciobani: cel vrâncean și cel ungurean care prin atitudinea lor îngândurată demonstrează crima înfăptuită. Aceste două picturi sunt individuale prin compoziție, dar legate din punct de vedere al subiectului abordat.

O altă scenă cu același subiect folcloric, cu o puternică încărcătură simbolică pentru etnografia ardelenească este pictura care ilustrează un grup de femei îmbrăcate în portul popular. Alegerea figurii feminine se datorează faptului că aceasta simbolizează energia susținută de curaj, ideal și bunătate.[9] Principalul simbol al femeii este cel de sursă a vieții, acestă valoare i-a fost atribuită încă de la primele reprezentări ale sale fiind astfel comparată cu frumusețea divină. Personajele fac parte din mai multe stări sociale, cum demonstrează vestimentația avută, iar contextul este unul de sărbătoare.

Fresce simbolizează valorile umane, calitățile sufletului și grija pentru spiritualitate a omului. Cromatica utilizată este inspirată din picturile lui Gustav Klimt, creeând o tensiune vizuală prin contrastele utilizate. La aceasta se adaugă influenţa locală a viziunii cromatice.

Cele două fresce *Jertfa* și *Menestrelul* se diferenţează din acest punct de vedere, *Jertfa* fiind mai greoaie, culorile realizează o atmosferă dramatică şi apăsătoare, fiind mult mai saturate astfel contrastul mai puternic apropiindu-se de Nabism. În *Menestrelul* culorile sunt mai palide, domină contrastul cald-rece, iar atmosfera rezultată este una mistică, care induce o stare de linişte şi pace. Cu toate că din punct de vedere tematic, cele două opere se completează, din punct de vedere compoziţional, acestea dezvoltă o puternică notă de individualizare sau independenţă. Formele şi desenul păstrează aerul secession, prin serpentinele şi liniile şerpuitoare la care artistul apelează pentru configurarea personajelor. Ritmicitatea şi simetria este păstrată prin intermediul poziţiilor în care sunt aşezate personajele, deasemenea acest lucru este ajutat şi de atitudinile şi mişcările lor. Personajele sunt legate printr-o linie imaginară, care trece de la unul la altul creând unitate în cadrul compoziţiei. Inspiraţia pentru cele două lucrări vine din baladele populare secuieşti, astfel scenele capătă alură mitologică.

Frescele se integrează perfect în concepţia monumentului, exprimă dinamism şi senzitivitate, justificând astfel marele renume al artistului. Ansamblul pictural din interiorul palatului aduce o notă orientală întregului complex, dar şi una locală. Marele merit al artiştilor este că au reuşit să transfigureze arta orientală pe fondul popular autohton, iar rezultatul a fost conceperea unei opere eclectice la care s-au adăugat influenţele curentelor europene, în special cel reprezentativ pentru valoarea cromatică.

După cum am văzut, frescele surprind elemente simbolice menite a releva o lume a misterelor, a tradițiilor populare. *Art Nouveau,* ca un stil *sinestezic* a încercat să combine literatura cu artele vizuale rezultând povești expresive transpuse pe suprafețe plane. Această artă a simbolului a fost preluată și de *Secessionul maghiar* care a reușit să surprindă într-un aranjament plastico-decorativ baladele aflate în circulaţie în imperiu, în special cele din zona Transilvaniei specifice maghiarilor, secuilor și românilor. Pluralismul motivelor simbolice este dovada importanței pe care ele au căpătat-o în această perioadă în care națiunile își căutau o

[8] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, Editura Polirom, 2009, pp. 376-377.
[9] *Ibidem*, p. 378.

BDD-A25672 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 21:28:11 UTC)

identitate proprie. Atât din punct de vedere compoziţional, cât şi estetic frescele din interiorul Palatului sunt ilustrative pentru secessionul maghiar, care se afla la maxima sa înflorire în perioada respectivă în Transilvania.

BIBLIOGRAPHY

1. ***, *Art Nouveau*, Editura Grange Books, Rochestre, 2002.
2. Ailincăi, Airina, *Influenţa secesionismului în Transilvania şi Banat în arhitectura şi artele decorative*, Teză doctorat.
3. Duşa, Traian, *Palatul Culturii din Târgu Mureş*, Editura Nico, Târgu Mureş, 2008.
4. Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicţionar de simboluri*, Editura Polirom, 2009.
5. Madesn, Stephen Tschudi, *Art Nouveau*, Bucureşti, Editura Meridiane, 1977.
6. Popescu, Florentin, *Dicţionar de mitologie orientală*, Editura Biblitheca, Târgovişte, 2005.

BDD-A25672 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 21:28:11 UTC)